

PLATOON VERZAMELD WERK

Plato

IOON

November 2011

Deze tekst is uitsluitend voor persoonlijk gebruik. Commercieel gebruik is niet toegestaan. Evenmin is het toegestaan de tekst te wijzigen, bewerken, geheel of gedeeltelijk te publiceren, of anderszins te vermenigvuldigen. Toegestaan is het kopiëren van citaten of kleine tekstgedeelten voor studie- en discussiedoeleinden.

© Copyright 2011 - Stichting Ars Floreat

www.arsfloreat.nl

info@arsfloreat.nl

Uit: Platoon Verzameld Werk - deel 4 - ISBN 90 6030 382 2

Vertaling: School voor Filosofie, Amsterdam

Copyright: © 2011 Stichting Ars Floreat, Postbus 74082, 1070 BB Amsterdam

Niets uit deze tekst mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische media, of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this text may be reproduced in any form, by print, photocopy, microfilm, electronic media, or any other means, without written permission from the publisher.

INLEIDING IOON

Mag iemand met specifieke kennis over een zaak oordelen over het geheel? Heeft iemand met kennis van de oorzaken der dingen inderdaad verstand van alles, van gehelen zowel als van onderdelen? Hoe verwerft men trouwens deze onderscheiden niveaus van kennis en hoe gaat men ermee om? Aldus de probleemstelling die in *Ioon* wordt uitgediept. Het is een speels en charmant gesprek tussen de ietwat over het paard getilde voordrachtskunstenaar Ioon en Sokrates, die zich terloops overigens ontpopt als liefhebber en kenner van zijn klassieken.

IOON

Gesprekspartners: Sokrates, Ioon

- 530a *Sokrates:* Dag, Ioon, welkom. Waar komt ge vandaan? Van huis, uit Ephesos?
Ioon: Nee hoor, Sokrates, ik kom van de Asklepiosfeesten in Epidauros.
Sokrates: Houdt men daar ter ere van die god niet een wedstrijd voor vertellers?
Ioon: Inderdaad, maar ook wedstrijden in andere vormen van zang- en dichtkunst.
Sokrates: Zeg eens, hebt gij iets voorgedragen, en hoe ging het?
Ioon: We hebben de eerste prijs gewonnen, Sokrates!
- b *Sokrates:* Dat is goed nieuws. Zorg nu ook maar dat we bij het pan-Atheense festival winnen!
Ioon: Dat zullen we met een beetje geluk zeker.
Sokrates: Ik feliciteer u met uw vak. Want ten eerste hoort het erbij om je mooi te maken en je te tooien als een god. Verder is studie van goede dichters en vooral van Homeros - de beste en meest bevlogen onder hen - nodig en het nastreven meer dan
- c waard om daardoor de inhoud van zijn werk te begrijpen en niet alleen maar verzen te declameren. Men kan immers nooit een goed verteller zijn, als men niet begrijpt wat de dichter bedoelt. Men moet de visie van de dichter kunnen overbrengen op zijn gehoor, en dit is onmogelijk zonder goed begrip van wat de dichter zegt. Reden genoeg om u te benijden!
Ioon: Ge hebt gelijk, Sokrates, juist dit deel van mijn vak heeft mij de meeste inspanning gekost. Ik geloof dat ik beter dan wie ook over Homeros kan spreken. Want
- d geen Metrodoros uit Lampsakos of Stesimbrotos van Thasos, noch Glaukoon, of wie dan ook, heeft ooit zoveel prachtigs over Homeros verteld als ik.
Sokrates: Dat is mooi, Ioon; een staaltje van uw kunnen zult ge mij vast niet willen onthouden.
Ioon: Ge zoudt werkelijk eens moeten horen hoe goed ik Homeros heb leren voordragen. Ik geloof dan ook dat ik door de kenners terecht met de gouden palm ben vereerd.
- 531a *Sokrates:* Ja, ik zou werkelijk eens wat tijd moeten nemen om naar u te komen luisteren. Maar vertel mij eerst eens: zijt ge alleen thuis in Homeros of ook in Hesiodos en Archilochos?
Ioon: Nee, alleen in Homeros en dat lijkt me meer dan genoeg.
Sokrates: Zeg eens, zijn er onderwerpen waar Homeros en Hesiodos hetzelfde over zeggen?

- Ioon:* Vele, geloof ik.
- Sokrates:* Zoudt ge in zo'n geval Homeros beter kunnen uitleggen dan Hesiodos?
- Ioon:* Wanneer zij hetzelfde zeggen, lukt het mij bij beiden even gemakkelijk, Sokrates.
- b *Sokrates:* En wanneer zij niet hetzelfde zeggen? Homeros en Hesiodos zeggen bijvoorbeeld beiden iets over ziensgave.
- Ioon:* Dat is zo.
- Sokrates:* Wie kan dan het beste uitleggen wat deze beide dichters daarover zeggen, gij of een goede ziener? En niet alleen wanneer de dichters hetzelfde zeggen, maar ook als ze van mening verschillen.
- Ioon:* Een ziener.
- Sokrates:* En als ge nu een ziener was en in staat om hun gelijkkluidende passages uit te leggen, zoudt ge dan ook hun tegenstrijdige passages kunnen verklaren?
- c *Ioon:* Dat spreekt vanzelf.
- Sokrates:* Hoe komt het dan dat ge goed thuis zijt in Homeros en niet in Hesiodos of andere dichters? Spreekt Homeros soms over andere onderwerpen dan andere dichters? Heeft hij het niet over allerlei aspecten van oorlog, over relaties tussen goede en slechte mensen, over gewone mensen en specialisten en de verhouding van de goden tot elkaar
- d en tot de mensen, de verschijnselen in de hemel en in de onderwereld en over de oorsprong van goden en helden? Gaan daar de gedichten van Homeros niet over?
- Ioon:* Ja, dat is zo, Sokrates.
- Sokrates:* En de andere dichters dan? Schrijven die ook niet over deze onderwerpen?
- Ioon:* Dat wel, Sokrates, maar niet zoals Homeros.
- Sokrates:* Wat bedoelt ge? Slechter?
- Ioon:* Veel slechter!
- Sokrates:* Doet Homeros het beter?
- Ioon:* Nou en of!
- Sokrates:* Goed, mijn beste Ioon, maar wanneer mensen met elkaar over getallen spreken en een van hen spreekt het beste, zal iemand hem dan niet als de beste spreker herkennen?
- e *Ioon:* Dat lijkt me wel.
- Sokrates:* En is hij niet dezelfde die ook de slechte spreker herkent, of is dat een ander?
- Ioon:* Dezelfde, denk ik.
- Sokrates:* Zou hij een wiskundige kunnen zijn?
- Ioon:* Jazeker.
- Sokrates:* En wat vindt ge hiervan: stel dat mensen met elkaar over gezonde voeding spreken en een van hen spreekt het beste, is dan de persoon die de beste spreker onderscheidt een ander of dezelfde als hij die de slechtste spreker eruit haalt?
- Ioon:* Dat zal wel dezelfde zijn.
- Sokrates:* Wie is dat dan? Hoe noemt ge zo iemand?
- Ioon:* Een arts.
- 532a *Sokrates:* We kunnen dus in het algemeen zeggen dat, als veel mensen over hetzelfde onderwerp spreken, er altijd een is die kan onderscheiden wie er goed of slecht over spreekt. Maar als hij de slechte spreker niet kan herkennen, dan natuurlijk ook de goede niet, want het onderwerp blijft hetzelfde.
- Ioon:* Dat is zo.
- Sokrates:* Die persoon is dus in staat te oordelen over beiden?
- Ioon:* Ja, dat is zo.

- Sokrates:* Ge zegt dus dat Homeros en de andere dichters, onder wie Hesiodos en
- b *Archilochos*, allen over dezelfde onderwerpen spreken, maar niet op dezelfde manier: een doet het goed en de rest minder goed?
- Ioon:* Ja, en dat is toch ook zo.
- Sokrates:* Als ge dan de goede spreker herkent, dan weet ge ook wie de minder goede is, omdat die slechter spreekt?
- Ioon:* Dat lijkt me wel.
- Sokrates:* Dus, beste vriend, we slaan de plank niet ver mis, als we over onze Ioon zeggen dat hij even goed thuis is in Homeros als in de andere dichters. Want Ioon is het er zelf mee eens dat wie over Homeros kan oordelen, ook bevoegd is te oordelen over ieder ander die hetzelfde onderwerp aanpakt en dat bijna alle dichters dichten over hetzelfde onderwerp.
- Ioon:* Maar wat zou dan de reden zijn, Sokrates, dat het me niet interesseert als er
- c gesproken wordt over een andere dichter? Mij schiet dan niets zinnigs te binnen en ik val in slaap. Maar als iemand Homeros ter sprake brengt, ben ik direct klaar wakker, ben er met mijn aandacht helemaal bij en weet er van alles over te zeggen.
- Sokrates:* Dat laat zich gemakkelijk raden, mijn beste vriend. Het is voor iedereen duidelijk dat ge niet echt in staat bent over Homeros te spreken. Want als ge dat wel kon, zoudt ge dat over alle andere dichters ook kunnen. De dichtkunst is toch een geheel, nietwaar?
- d *Ioon:* Ja.
- Sokrates:* Het doet er dus niet toe welk vak iemand zich heeft eigen gemaakt, het gaat om inzicht en dat geldt voor alle vakken. Wilt ge misschien weten waarom ik dit zeg, Ioon?
- Ioon:* Zeker, Sokrates, ik luister graag naar wijze mensen zoals gij.
- Sokrates:* Ik mocht willen dat ge mij terecht zo noemde, Ioon. Nee, gij zijt wijs, gij
- e vertellers en toneelspelers en de dichter, wiens werken ge voordraagt. Ik spreek slechts als een leek. Kijk maar met wat voor simpel en alledaags antwoord ik kwam aandragen bij het onderwerp waar we het over hadden. Iedereen had kunnen zeggen dat wie een geheel overziet, steeds dezelfde manier van beoordelen heeft. Maar laten we het hier eens over hebben: er bestaat toch zoiets als de schilderkunst?
- Ioon:* Ja.
- Sokrates:* Is het niet zo dat er nu, evenals in het verleden, vele goede en slechte schilders zijn?
- Ioon:* Zeker.
- Sokrates:* Hebt ge ooit gehoord van iemand die in het werk van bijvoorbeeld
- 533a Polugnotos, de zoon van Aglaophon, precies kan aantonen wat hij goed geschilderd heeft en wat niet, maar dat niet kan bij andere schilders; dat hij in slaap valt, als men hem werken van andere schilders laat zien, en niet weet wat hij erover moet zeggen? Maar gaat het over Polugnotos, dan wordt hij klaar wakker en moet en zal hij spreken.
- Ioon:* Bij God, nee, zo iemand ken ik niet.
- Sokrates:* Kent ge verder in de beeldhouwkunst iemand die wel aan het werk van
- b Daidalos, de zoon van Metioon, of Epeios, de zoon van Panopeus, of Theodoros, de zoon van Samios, of van een andere beeldhouwer kan aantonen wat mooi is, maar niet bij werk van andere beeldhouwers?
- Ioon:* Nee, ook niet.
- c *Sokrates:* En waarschijnlijk kent ge evenmin iemand die, als het gaat over het fluitspel,

het citerspel en de zangkunst of de voordrachtskunst, wel kan spreken over Olumpos, Thamuras, Orpheus of Phemios, de bard van Ithaka, maar met de mond vol tanden staat als Ioon uit Ephesos ter sprake komt, en diens voordracht niet kan beoordelen op wat er goed en slecht aan is.

Ioon: Daar kan ik niets tegenin brengen, Sokrates, maar een ding weet ik zeker: ik kan van alle mensen het beste overweg met Homeros - dat vindt trouwens iedereen -, maar met andere dichters weet ik geen raad. Hoe komt dat?

Sokrates: Ik zal u uitleggen hoe ik denk dat het komt, Ioon. Uw talent om goed met
d Homeros overweg te kunnen, berust niet op de vakkennis waar ik net over sprak, maar
het is een goddelijke kracht die u beweegt, zoals de kracht in die steen die door
Euripides de Magneet^{a)} wordt genoemd en verder vooral de 'Herakleia'. Deze steen
e immers trekt niet alleen ijzeren ringen aan, maar brengt ook kracht over op die ringen,
534a waardoor deze op hun beurt de macht krijgen van die steen: het aantrekken van andere
ringen. Zo vormt zich soms een lange keten van aan elkaar hangende ijzeren ringen,
afhankelijk van de kracht van die ene steen. Op dezelfde manier inspireert de Muze
mensen en door deze geïnspireerde mensen worden weer andere beziel en zo vormt
zich een onlosmakelijke keten. Want alle goede epische dichters maken hun mooie
verzen niet op basis van vakmanschap, maar omdat zij beziel en bevlogen zijn. En dat
geldt ook voor de goede lyrische dichters, want zoals de Korubanten^{b)} dansen wanneer
ze buiten zinnen zijn, zo scheppen de lyrische dichters hun mooie liederen evenmin met
hun verstand, maar onder invloed van klank en ritme raken ze in vervoering en buiten
zichzelf.

b De dichters vertellen ons immers dat ze hun zoete melodieën voor ons laten klinken als
de bijen, die uit de van honing overvloeiende bronnen in de hoven en dalen der Muzen
zoemend nectar vergaren.

Het is waar wat ze zeggen. Een dichter is immers een licht, heilig en gevleugeld wezen
en kan pas scheppen als hij, onbelemmerd door zijn verstand, door een god beziel
wordt. Geen mens is in staat te scheppen of orakels te verkondigen, zolang die staat niet
bereikt is. Dat komt hierdoor: mensen die kunstwerken maken of daar goed mee
c omgaan, zoals gij met Homeros, doen dat niet vanuit vakkennis, maar door een
goddelijke beschikking. Daarom kan iedereen goed werk leveren, voor zover de Muze
hem daartoe roept: de een maakt drinkliederen, de ander lofzangen of hekeldichten,
maar op een ander gebied hoeven ze geen verdienste te hebben.

Dit nu zijn geen uitingen van vakmanschap, maar van een goddelijke kracht, want wie
met vakkennis goed kan leren spreken op één manier, kan het ook op andere manieren.
Om dit te laten zien, onderbreekt de godheid hun denken en gebruikt hen als dienaren -
d zoals hij dat ook doet met profeten en goddelijke zieners -, opdat wij, wanneer wij naar
hen luisteren, weten dat niet zij het zijn die zulke waardevolle woorden spreken, maar
dat het de godheid is die spreekt en ons door hen zijn stem laat horen. Het beste bewijs
hiervan is Tunichos uit Chalkis, die zonder ooit een gedicht geschreven te hebben dat
e de moeite waard was om te onthouden, ineens de alom bekende hymne op Apollo
dichtte, misschien wel het mooiste lied dat er bestaat; 'gewoon een vondst van de
Muzen', zoals hij zelf zegt.

Door hem, denk ik, liet de godheid ons het duidelijkst zien dat die mooie gedichten
zonder enige twijfel niet voor en door mensen zijn gemaakt, maar voor en door goden;
en dat dichters slechts tolken van de goden zijn, bezeten door de God die hen beziel.
Om dit duidelijk te maken liet de godheid met opzet de meest onervaren dichter het

- 535a *schoonste lied dichten, of denkt ge dat het niet waar is wat ik zeg, Ioon?*
Ioon: O hemel, zeker. Ik ben diep getroffen door uw woorden, Sokrates, want ook ik denk dat door een goddelijke beschikking goede dichters voor ons vertolken wat van de goden afkomstig is.
Sokrates: En gij, vertellers, vertolkt op uw beurt wat de dichters zeggen?
Ioon: Ja, dat is waar.
Sokrates: Ge zijt dus vertolkers van vertolkers?
Ioon: Zeker.
- b *Sokrates:* Kom, Ioon, geef me nu eens eerlijk antwoord: wanneer ge met een goede voordracht uw gehoor in diepe vervoering brengt, als ge bijvoorbeeld zingt over Odusseus die zich op de drempel vertoont aan de vrijers en zijn pijlen ter plekke neersmijt, of wanneer ge zingt over Achilles die zich op Hektor stort, of wanneer ge een droevig verhaal over Andromache, Hekuba of Priamos voordraagt, zijt ge dan bij uw volle verstand of niet? Hebt ge dan niet het gevoel of ge volledig wordt meegesleept
- c door wat ge zegt en dat ge zelf bij de gebeurtenissen aanwezig zijt, of dat nu in Ithaka of Troje is, of waar dan ook?
Ioon: Wat maken uw woorden me ineens veel duidelijk, Sokrates. Laat ik eerlijk zijn: wanneer ik iets tragisch moet weergeven, schieten mijn ogen vol tranen, en wanneer het
- d iets angstaanjagends is, rijzen mij de haren te berge en begint mijn hart te bonzen.
Sokrates: Welnu dan, Ioon, kunnen we dan zeggen dat iemand bij zijn volle verstand is wanneer hij, gekleed in zijn mooiste gewaad en met gouden kransen om, en niets ontbrekend aan zijn feesttooi, op een offerfeest ineens begint te huilen? Of wanneer hij bang is, terwijl hij tussen meer dan twintigduizend vriendelijk gezinde mensen staat, van wie niemand hem ook maar een haar op zijn hoofd wil krenken?
Ioon: Nee, Sokrates, bij God, zo iemand is werkelijk niet goed bij zijn hoofd.
- e *Sokrates:* En beseft ge wel dat gij, vertellers, bij de meeste toehoorders soortgelijke reacties oproept?
Ioon: Ja, dat weet ik, want ik kijk altijd vanaf het podium naar beneden en dan zie ik tijdens mijn voordracht droefenis, vrees en verbazing op hun gezichten. En ik moet er ook goed bijblijven met mijn aandacht; want als ik hen laat huilen, zou ik zelf wel kunnen lachen vanwege het geld dat ik in handen krijg, maar als zij lachen, ben ik het die wel kan huilen, omdat ik geld verlies.
Sokrates: Besef dan dat de toeschouwer de laatste is in de rij schakels die de kracht van de steen van Herakles aan elkaar doorgeven, zoals ik zoëven gezegd heb. Vertellers als gij, en ook toneelspelers, vormen de middelste schakel en de dichter de eerste. Maar het
- 536a is de godheid die door alle schakels heen de zielen van de mensen meevoert waarheen hij wil, omdat hij de kracht van de een afhankelijk maakt van de ander. Op dezelfde manier als bij die steen hangt er ook een hele rij dansende koorleden met regisseurs en assistenten als extra slinger aan de schakels die verbonden zijn met de Muze.
- b Nu is de ene dichter afhankelijk van deze Muze, de andere van een andere. Wij zeggen dan dat hij 'bezeten' is en dat is ongeveer hetzelfde als erdoor beheerst worden. Aan die eerste schakels, de dichters, zitten weer andere reeksen vast, die door hen geïnspireerd worden; sommigen door Orpheus, anderen door Musaios, maar de meesten zijn bezielde door en bezeten van Homeros. Een van hen zijt gij, Ioon; ook gij zijt in de ban van Homeros. Als iemand immers werk van een andere dichter voordraagt, valt ge in slaap en komt er niets uit u. Brengt echter iemand een vers van Homeros ten gehore, dan zijt ge meteen wakker, uw hart springt op en ge steekt meteen van wal. Niet door kennis

- c van Homeros zegt ge dus wat ge zegt, maar door goddelijke genade en inspiratie; zoals de Korubanten alleen gevoelig zijn voor de melodie die komt van de godheid door wie ze bezeten zijn en daarop uitbundig dansen en zingen, maar op andere melodieën niet reageren. Op diezelfde manier kunt gij, Ioon, alleen maar heel veel zeggen over
- d Homeros, maar niets over andere dichters. Het antwoord op uw vraag, hoe het komt dat ge over Homeros heel veel en over anderen niets te vertellen hebt, luidt: het is niet uw vakkennis maar een goddelijke beschikking die u tot een knap vertolker van Homeros maakt.
Ioon: Dat is mooi gezegd, Sokrates, maar toch zou het me verbazen, als ge mij ervan kon overtuigen dat ik bezeten en buiten mezelf ben, als ik Homeros voordraag. Zelf zoudt ge dat, denk ik, ook niet geloven, als ge mij Homeros hoorde voordragen.
- e *Sokrates:* Ik wil u graag eens horen, maar niet voordat ge me hierop hebt geantwoord: welke onderwerpen van Homeros beheerst ge? Toch zeker niet alle, denk ik?
Ioon: Geloof me, Sokrates, allemaal!
Sokrates: Maar toch niet die onderwerpen van Homeros waar gij toevallig niets van weet?
- 537a *Ioon:* Welke zijn dat, waar Homeros over spreekt en waar ik geen verstand van heb?
Sokrates: Over specifieke vakken, spreekt Homeros daar niet herhaaldelijk en uitgebreid over? Bijvoorbeeld over het wagenmennen; als ik me de versregels kan herinneren, zal ik ze u voordragen.
Ioon: Ik zal ze citeren, want ik ken ze wel.
Sokrates: Draag dan maar voor wat Nestor zegt tegen zijn zoon Antilochos, wanneer hij hem dringend aanraadt op te passen bij het keerpunt op de renbaan tijdens de wedstrijd ter ere van Patroklos.
Ioon: Hij zegt:
- b 'En daarom moet gij nu vlakbij en rakelings sturen uw paarden en wagen . . . Hellend een weinig naar links van het span op uw wagen van vlechtwerk, moet gij het rechterpaard met prikkelen jagen en toeroepen, vierend zijn teugels. Maar laat dan het linkerpaard vlak langs de paal gaan, zodat het schijnt dat zijn kant door de kunstige wielnaaf geraakt wordt . . . Hoed u ervoor om die stenen te raken.'^c)
- c *Sokrates:* Dat is genoeg. Of Homeros het in deze versregels bij het rechte eind heeft of niet, Ioon, wie weet dat beter, een dokter of een wagenmenner?
Ioon: Een wagenmenner natuurlijk.
Sokrates: Omdat hij dat vak beheerst of om een andere reden?
Ioon: Nee, door zijn vakmanschap.
Sokrates: Heeft de godheid dan elk vak afzonderlijk de kennis gegeven die nodig is om dat vak te beheersen? Ik denk toch niet dat de kennis die we hebben van stuurmanskunst, dezelfde is als die van geneeskunst.
Ioon: Beslist niet.
Sokrates: En is de kennis van geneeskunst dezelfde als de kennis van bouwkunde?
- d *Ioon:* Nee.
Sokrates: Dus geldt voor alle vakken dat we de kennis die we hebben door het ene vak, niet kunnen opdoen met een ander vak? Maar antwoord me eerst eens hierop: zijt ge het met me eens dat de kennis van het ene vak anders is dan die van het andere vak?
Ioon: Ja.
- e *Sokrates:* Als de kennis van het ene vak verschilt van die van het andere, noemt gij dan ook niet het ene vak anders dan het andere vak?

- Ioon:* Ja.
Sokrates: Want kennis over hetzelfde geven we toch geen twee verschillende namen, als het om dezelfde kennis gaat? Kijk, ik weet dat ik hier vijf vingers heb en gij weet hetzelfde, en stel nu dat ik u zou vragen of wij dit weten met behulp van dezelfde kennis, namelijk rekenkunde, of met behulp van een ander vak, dan zoudt ge toch wel zeggen: met hetzelfde vak?
- 538a *Ioon:* Ja.
Sokrates: Als ge vindt dat dit voor alle vakken opgaat, dan zult ge ook wel vinden dat van een vak bepaalde dingen te leren zijn die niet met een ander vak geleerd kunnen worden, maar dat elk vak andere kennis inhoudt?
Ioon: Dat vind ik zeker, Sokrates.
Sokrates: Dus iemand die een bepaald vak niet beheerst, zal niet in staat zijn goed te beoordelen wat er gezegd wordt in dat vak?
- b *Ioon:* Inderdaad.
Sokrates: Wie weet nu beter of Homeros het goed zegt in de dichtregels die ge net citeerde, gij of een wagenmenner?
Ioon: Een wagenmenner.
Sokrates: Want gij zijt een verteller en geen wagenmenner.
Ioon: Ja.
Sokrates: Is het vak van verteller anders dan dat van wagenmenner?
Ioon: Ja, natuurlijk.
Sokrates: Dus als het een ander vak is, is ook de kennis anders.
Ioon: Ja.
- c *Sokrates:* Wat denkt ge dan van de passage, waar Homeros vertelt hoe Hekamede, de maitresse van Nestor, de gewonde Machaon een mengsel van kaas, gerst en wijn te drinken geeft? Ongeveer zo:
'En daarin mengt die vrouw, op godinnen gelijkend, de mannen een mengsel in pramische wijn, terwijl ze ook geitenkaas raspte daarvoor, met koperen rasp, en op alles blank gerstemeel strooide.'
Of Homeros dat juist weergeeft of niet, wie kan dat beter uitmaken, een arts of een verteller?
Ioon: Een arts.
- d *Sokrates:* En als Homeros zegt:
'en zij schoot in de diepte, zoals een kogel van lood, aan een hoornen harpoenpunt bevestigd, dood aan de rauw verslindende vissen komt brengen.' Vindt ge dan dat het eerder aan een visser dan aan een verteller is om uit te maken of hij het goed vertelt of niet?
Ioon: Aan een visser natuurlijk, Sokrates.
- e *Sokrates:* Luister eens, stel dat ge mij het volgende zoudt vragen: 'Nu ge voor deze vakken bij Homeros steeds iemand gevonden hebt die ze goed kan beoordelen, wilt ge dan ook eens iemand zoeken die van de passages over zieners en hun kunst kan beoordelen of ze goed of slecht gedicht zijn?' Hoor dan eens hoe gemakkelijk ik u een juist antwoord kan geven. Want hij spreekt daar dikwijls over, in de *Odusseia*
- 539a bijvoorbeeld, waar de ziener Theoklumenos, nazaat van Melampos, spreekt tot de vrijers:
'Wee ongelukkigen, wat overkomt u! Gehuld zijn uw hoofden. Hoofden in nacht, uw gelaat en uw knieën beneden! Geklaag laait! Wangen tranenbevlekt! Met bloed zijn

- b wanden en balken rondom bespat. De voorhof is vol van gedaanten, de voorhal vol van idolen, die onder de sombere donkerte dalen! Dood ging de zon aan de hemel! Met gruwelijk nachtzwart is alles omgeven . . .'
En ook vaak in de *Ilias*, bijvoorbeeld in de strijd bij de muur, zegt hij:
'Want toen het hun plan was over te steken, verscheen hun een teken, hoog vliegend een
- c arend, links van zich latend de troep, een slang in de klauwen dragende, reusachtig, bloederig rood, en nog spartelend! . . . Die bleef zich verweren, boog zijn kop achteruit en sloeg de drager zijn tanden vlak bij de hals in de borst!
En hij liet hem, van pijn krimpnd, vallen. Midden tussen de troep viel hij neer op de
- d grond, en de arend wiekte al schreeuwende weg en dreef op de adem der winden . . .'
Ik zou zeggen dat het aan een ziener is om dergelijke passages te beoordelen.
Ioon: Ge hebt gelijk, Sokrates.
- e *Sokrates*: En gij ook, Ioon, als ge dat zegt. Maar kom, zoals ik voor u uit de *Odusseia* en de *Ilias* passages gezocht heb die gaan over de ziener, de dokter en de visser, zoekt gij, Ioon, omdat ge meer thuis zijt in Homeros dan ik, stukjes uit over de verteller en zijn vak, passages die een verteller beter dan wie ook moet kunnen beoordelen.
Ioon: Volgens mij, Sokrates, is dat het hele verhaal!
Sokrates: Ge zegt toch niet het hele verhaal, Ioon! Of zijt ge zo vergeetachtig? Dat komt toch niet te pas, een vergeetachtige verteller!
- 540a *Ioon*: Hoezo, wat vergeet ik dan?
Sokrates: Herinnert ge u niet dat ge gezegd hebt, dat het vak van verteller een ander is dan dat van wagenmenner?
Ioon: Ja, dat weet ik nog.
Sokrates: En omdat het een ander vak is, vindt ge dan met mij dat het ook kennis van andere zaken inhoudt?
Ioon: Ja.
Sokrates: Dus kan het vak van verteller volgens u niet alle kennis bevatten, noch kan de verteller zelf alles weten.
- b *Ioon*: Behalve misschien de genoemde voorbeelden, Sokrates.
Sokrates: Bedoelt ge met 'genoemde voorbeelden' bijna alle andere vakken? Welke kent de verteller dan wel, als hij niet alle vakken kent?
Ioon: Volgens mij wat een man hoort te zeggen en wat een vrouw past, of een slaaf, of een vrij man, een onderdaan, of een heerser.
Sokrates: Bedoelt ge dat een verteller beter kan weten wat een gezagvoerder van een schip op zee, in een storm, hoort te zeggen dan een kapitein?
- c *Ioon*: Nee, dat weet een kapitein natuurlijk beter.
Sokrates: En wat een aanvoerder moet zeggen tegen een gewonde, weet een verteller dat beter dan een arts?
Ioon: Nee.
Sokrates: En wat een slaaf moet zeggen?
Ioon: Dat wel.
Sokrates: Bedoelt ge dan dat een verteller weet wat een slaaf moet zeggen tegen wild geworden runderen en de koeherder zelf niet?
Ioon: Nee, natuurlijk niet.
Sokrates: Maar wel wat een vrouw die aan het spinnen is, hoort te zeggen over de bewerking van wol?
Ioon: Nee.

- d *Sokrates:* Of wat een man hoort te zeggen, die als legeraanvoerder de soldaten moed inspreekt, weet hij dat?
Ioon: Ja, dat weet een verteller.
Sokrates: Wat! Maar is vertelkunst dan krijgskunst?
Ioon: Zelf zou ik wel weten wat een veldheer zou moeten zeggen.
- e *Sokrates:* Misschien zijt ge ook wel een strateeg, Ioon, want inderdaad, als ge net zoveel verstand hebt van paarden als van het citerspel, dan weet ge of paarden goed of slecht gemend worden. Maar als ik u zou vragen: door welke vakkennis, Ioon, weet ge dat paarden goed bestuurd worden, het wagenmennen of het citerspelen, wat zou dan uw antwoord zijn?
Ioon: Het wagenmennen, zou ik zeggen.
Sokrates: Dus als ge goede citerspelers kunt herkennen, zijt ge het toch met me eens dat ge dat doet als vakkundig citerspeler en niet als paardenkenner?
Ioon: Ja.
Sokrates: En als ge een strategie beoordeelt, doet ge dat dan als strateeg of als goed zanger?
- 541a *Ioon:* Ik geloof dat het geen verschil maakt.
Sokrates: 'Geen verschil', zegt ge? Bedoelt ge dat het een en hetzelfde vak is, zangkunst en krijgskunst; het zijn er toch twee?
Ioon: Een, denk ik.
Sokrates: Dus wie een goed verteller is, zou ook een goed veldheer zijn?
Ioon: Zeker, Sokrates.
Sokrates: Dus wie toevallig een goed veldheer is, is ook een goed verteller?
Ioon: Nee, daar ben ik het niet mee eens.
- b *Sokrates:* Maar ge zijt het er dus wel mee eens dat elke goede verteller ook een goed veldheer is.
Ioon: Ja, beslist.
Sokrates: In Griekenland zijt gij toch de beste verteller, niet?
Ioon: Absoluut, Sokrates.
Sokrates: Dus zijt ge ook de beste veldheer in Griekenland?
Ioon: Dat is zo, Sokrates. En ik heb dat te danken aan mijn studie van Homeros.
- c *Sokrates:* Hoe komt het dan in godsnaam, Ioon, dat gij, als de beste Griekse veldheer en verteller, in Griekenland als verteller rondtrekt en niet als veldheer? Of denkt gij dat de Grieken meer verlegen zitten om een met goud bekranste verteller dan om een generaal?
Ioon: Dat denk ik zeker, Sokrates, want mijn stad wordt bestuurd door uw stad en heeft geen eigen veldheer nodig, en bovendien zou uw stad of Sparta mij niet kiezen als veldheer, want ze vinden dat ze die zelf hebben.
Sokrates: Maar mijn beste Ioon, kent ge dan Appolodoros van Kuzikos niet?
Ioon: Hoezoo?
- d *Sokrates:* De Atheners hebben hem meerdere malen gekozen tot hun veldheer, hoewel hij geen Athener was, evenals Phanosthenes van Andros en Herakleides van Klazomenai, ook mensen van buiten die door de stad werden aangesteld als veldheer en
- e in andere leidinggevende functies, omdat zij bewezen hadden dat zij daartoe in staat waren. En Ioon, de Ephesier, zou niet tot veldheer worden uitgeroepen en geëerd, als zou blijken dat hij dat wel waard is? Ephesos doet immers niet onder voor welke andere stad dan ook?

- In feite, Ioon, als ge werkelijk meent wat ge zegt: dat ge met behulp van kennis Homeros kunt voordragen, dan zijt ge niet eerlijk. Ge hebt mij verzekerd dat ge allerlei prachtige dingen met Homeros kunt en dat ge mij dit zult laten horen. Maar ge houdt me voor de gek en in plaats van me iets te laten horen, wilt ge me zelfs niet zeggen wat dat allemaal is waar ge zo goed in zijt, al vraag ik er nog zo vaak om. Maar net als
- 542a Proteus^d) neemt ge vele vormen aan, wringt ge u in allerlei bochten, totdat ge me ten slotte, vermomd als strateeg, ontsnapt om me maar niet te hoeven laten horen hoe geweldig uw meesterschap over Homeros is. Als ge dus vakkundig zijt en, zoals ik daarnet al zei, me misleidt met uw belofte mij uw kennis van Homeros te tonen, dan zijt ge onoprecht. Als ge daarentegen niet vakkundig zijt, maar door een goddelijke beschikking bezielde en zonder kennis over Homeros veel moois over hem weet te zeggen - zoals ik al zei dat ge doet - dan zijt ge oprecht.
- b Kies dus maar hoe ge door mij genoemd wilt worden: oneerlijk of door de godheid begenadigd.
- Ioon:* Dat is nogal een verschil, Sokrates, het is natuurlijk veel beter om begenadigd genoemd te worden.
- Sokrates:* Goed dan, van mij krijgt ge de mooiste naam, Ioon: gij zijt, zonder veel vakkennis, een begenadigd zanger van Homeros.

---

^a Magnesia en Herakleia waren van oudsher de voornaamste vindplaatsen van magnetisch ijzererts.

^b Priesters van de Aziatische godin Kubele, bekend om hun extatische dansen.

^c Deze en de volgende Homeros-vertaling zijn van dr. Aegidius W. Timmerman.

^d Proteus was een voorspellende zeegod, die zich in allerlei gedaanten kon veranderen.